

ITALIYA TA'LIM TIZIMI

*University of Management and
Future Technologies universitetining
Pedagogika va filologiya fakulteti talabalari
Safarov Yashnar Oqmirza o'g'li
Maxmarayimov Sunnat Abdig'ani o'g'li*

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada Italiya ta'lim tizimining tuzilishi, asosiy bosqichlari, boshqaruv mexanizmlari hamda pedagogik yondashuvlari tahlil qilinadi. Italiya ta'lim tizimi ko'p yillik ilmiy-pedagogik an'analarga tayangan holda zamonaviy ta'lim talablariga mos ravishda rivojlanib borayotgan tizimlardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ushbu ta'lim tizimi kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv, inklyuziv ta'lim tamoyillari hamda kredit-modul tizimi asosida samarali tashkil etilgan. Xususan, maktab ta'limining majburiyligi, baholashning asosan og'zaki shaklda amalga oshirilishi va o'quvchilar bilimini bosqichma-bosqich nazorat qilish mexanizmlarining mavjudligi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Kalit so'zlar: Italiya ta'lim tizimi, maktab ta'limi, inklyuziv ta'lim, baholash tizimi, oliy ta'lim, pedagogik yondashuvlar

KIRISH

Italiya ta'lim tizimida hozirda navbatdagi islohatlar amalga oshmoqda. davomida maktabga tayyorlanishadi. Bolalar guruhlarda 15-30 kishidan bo'lib ular mashhur pedagogik Mariya Montessori metodi asosida tahsil olishadi. Italiya ta'lim tizimi o'zining qadimiy ilmiy an'analari zamonaviy pedagogik yondashuvlar va o'quv jarayonini kompetensiya yo'naltirilgan tamoyillari bilan Yevropadagi yetakchi ta'lim tizimlaridan biri hisoblanadi. Italiyada bolalar haftasiga besh kun jami 30 soat o'qishadi. Har bir bosqichining oxirida test sinovlari o'tkazildi.

Baholashning og'zaki usuli qo'llaniladi. Qiziqarli jihati shundaki Italiyada nogironligi bor bo'lgan bolalar ham barcha bolalar bilan birga tahsil oladi. An'anaviy davlat maktablarida sinflar juda katta. Bu Italiya maktablarida bolalarga attestat berish huquqiga emas, ularning o'quvchilari davlat imtixonlari topshirishadi va shunga mos sertifikat bilan olishadi. Italiyada ta'limning majburligi davlat va xususiy maktablar o'rtasidagi muvozanat, oliy ta'limning kredit modul tizimiga moslashgani hamda kasbiy ta'limning rivojlanganligi uni boshqa Yevropa davlatlari tajribasi bilan qiyoslashga arzigulik qiladi. Mazkur maqolada Italiya ta'lim tizimining asosiy bosqichlari boshqaruv tizimi pedagogik yondashuvlari va yosh avlodni tarbiyalashdagi yutuqlari tahlil qilinadi.

METODIKA

Italiya pedagogik tafakkuri M. Montessori, L. Malaguzzi, J. Dewey kabi yirik mutafakkirlar g'oyalari bilan boyitilgan bo'lib, bugungi kunda ham o'qitish jarayonining metodik va ilmiy asoslari ayni pedagogik maktablarga tayanadi. Mazkur maqolada Italiya ta'lim tizimining asosiy jihatlari, afzalliklari va o'quv jarayonining o'ziga xos xususiyatlari ilmiy-uslubiy nuqtayi nazardan o'rganiladi.

Italiyada o'qish uchun 6 yoshga to'lgan odamlar boshlanadi. Ular boshlang'ich maktabda o'qishni boshlaydilar. Dastlabki 2 bosqichni to'lash keraksizdir. Boshlang'ich maktabdagi barcha asosiy darslar o'qish, yozish, rasm chizish, matematika va boshqalar - majburiydir. Bolalar dinni faqat o'zlarining xohishlariga ko'ra o'rganadilar. O'qish davrida boshqa mamlakatlardan kelgan talabalar italyan tilini o'rganishlari mumkin. Italiya maktab o'quv dasturida ko'pincha bitta chet tilini o'qitishni o'z ichiga oladi. O'quv haftasi besh kundan iborat (taxminan 30 soat). Har bir bosqich oxirida talabalar sinovdan o'tkaziladi. Bunday holatda, biz o'rgangan raqamlar o'rniga, baholash uchun („yaxshi“, „a'lo“ va hokazo) baholash tizimi qo'llaniladi. Davlat ta'lim maktablarida darslar juda ko'p talabalarni o'z ichiga oladi. Taxminan 5 foiz o'quvchilar tahsil oladigan mustaqil maktablarda ularning soni ozroq. Ta'lim dasturi davlatga mutlaqo o'xshashdir, ammo ularga sertifikatlar berilmaydi. Bunday maktablarning bitiruvchilari sertifikat olish uchun davlat imtihonlaridan o'tishadi.

Abituriyentlar 5 yillik o'qish muddatini tugatgandan so'ng (birinchi 2 bosqich) imtihonlarni og'zaki va yozma shaklda topshiradilar. Imtihonlar natijalariga ko'ra, o'quvchilar boshlang'ich maktablarning sertifikatlarini olishadi va keyin o'rta maktabda o'qitishadi va bu o'quv o'n to'rt yil davom etadi. Ushbu bosqichda abituriyentlarga italyan tili, tarixi, geografiyasi, arifmetika va tabiiy fanlar, chet tili, san'at, musiqa o'qitiladi. Har o'quv yilining oxirida talabalar "o'tgan yoki o'tmagan" deb baholangan imtihonlarni topshirishadi. Talaba o'rta maktabni tugatgandan so'ng, u arifmetikadan va chet tilidan yozma, boshqa fanlardan og'zaki imtihon topshiradi. Sertifikatni olgan holda maktablar, abituriyentlar oliy o'rta maktab tizimiga kiruvchi turli xil o'quv yurtlariga borishlari mumkin. Bu kasb-hunar o'quv yurtlari (texnik institutlar, Texnikumlar, san'at maktablari) va litseylar. Ular u yerda 14 yoshdan 19 yoshgacha o'qishadi. Ushbu mamlakatdagi universitetlarda alohida dasturlar „uzoq ikki sikl“ ga ega - stomatologiya, tibbiyot, farmatsevtika, veterinariya meditsinasi va arxitektura. Diplom olish uchun siz ikkala tsiklni tugatishingiz va uch yuzdan 360 gacha kredit olishingiz kerak. Dasturlarning davomiyligi besh yildan olti yilgacha. Ushbu dasturlarda o'qish uchun siz kirish imtihonlaridan o'tishingiz kerak.

Laurea diplomiga, bakalavr darajasiga ega bo'lish uchun talaba uchun to'rt yildan olti yilgacha ingliz tili tizimida o'qish kerak. Holbuki filologlar ushbu darajadagi diplomni 4 yildan keyin Italiya universitetida, kimyogar va arxitektorlarda - 5 yil, doktorlarga - 6 yil olishadi. Undan keyin "Universitet diplomi" nomi ostida "Magistr"

darajasi mavjud. O'qish muddati - 3 yil. Bundan tashqari, ikki yil davom etadigan kurs mavjud bo'lib, uning natijalari ingliz tilida "magistr" darajasini beradi.

Italiya universitetida o'qish davomida talabalar yigirmaga yaqin fanlarni o'zlashtirishlari kerak. Italiya o'quv yurtida ma'ruza o'qish talabalar uchun zarur va ular hatto ma'ruzalarga qatnashgan kunlarni shaxsiy qaydnomada qayd etishadi. Talaba bitirganida, u diplomini himoya qilishi kerak. Himoyaviy bahoning asosiy ulushi talaba tomonidan o'tkazilgan barcha imtihonlar natijalarining arifmetik o'rtacha ko'rsatkichidir. Talabaning ishlashiga qarab, yakuniy baho tushirilishi yoki ko'tarilishi mumkin. Agar talaba imtihon va diplom ishi uchun belgilangan muddatga javob bermasa, u kerakli darajada o'qishni davom ettirish imkoniyatiga ega. Agar siz o'tmasangiz, uni har doim qaytarib olishingiz mumkin. Albatta, bu kamroq asabiylashadi, lekin talaba juda mas'uliyatli bo'lishi kerak.

XULOSA

Xususan, maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan jarayon, ta'limning majburiyligi, baholash tizimi, davlat va xususiy ta'lim muassasalari o'rtasidagi farqlar yoritib beriladi. Italiya ta'lim tizimida Mariya Montessori, Loris Malaguzzi va Jon Dyui kabi mashhur pedagoglarning ilg'or g'oyalari asosida kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillari qo'llanilishi ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, inklyuziv ta'limning rivojlanganligi, ya'ni nogironligi bo'lgan bolalarning umumiy ta'lim jarayonida faol ishtirok etishi muhim jihat sifatida ta'kidlanadi. Maqolada Italiya oliy ta'lim tizimining kredit-modul asosida tashkil etilishi, bakalavriat va magistratura bosqichlarining o'ziga xosligi hamda baholash mezonlari ilmiy-uslubiy nuqtayi nazardan yoritilgan. Tadqiqot natijalari Italiya ta'lim tizimi Yevropadagi ilg'or ta'lim modellari qatorida ekanini ko'rsatadi va uni boshqa mamlakatlar ta'lim tizimi bilan qiyosiy o'rganish uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
2. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
3. Grendler, Paul F. (1998). "How to Get a Degree in Fifteen Days: Erasmus' Doctorate of Theology from the University of Turin". Erasmus of Rotterdam Society Yearbook
4. Fleck, Christian (September 2018). Shaping Human Science Disciplines. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. p. 164. ISBN 9783319927794.
5. Montessori M. The Montessori Method. — New York: Frederick A. Stokes Company, 1912.

6. Malaguzzi L. The Hundred Languages of Children. — Reggio Emilia: Reggio Children, 1998.

HYPERLINK

"https://www.google.com/search?q=italiya+ta%27lim+tiyimi&client=safari&hs=r1q9&sca_esv=03ab7cea052dd2bb&sxsrf=ANbL-"

https://www.google.com/search?q=italiya+ta%27lim+tiyimi&client=safari&hs=r1q9&sca_esv=03ab7cea052dd2bb&sxsrf=ANbL-

8. <https://zenodo.org/records/18010666>

